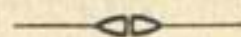
Vasile M. Kogălniceanu

O Criză Națională

România și Conflictul Balcanic

I. Greşeli săvârşite. II. Granița dobrogeană şi posesiunea cetăței Silistria. III. Refacerea vieței noastre naționale. IV. Militarism. Politică națională. Românism.

BUCUREȘTI

1913

Vasile M. Kogâlniceanu

O Criză Națională

România și Conflictul Balcanic

I. Greșeli săvârșite. II. Granița dobrogeană și posesiunea cetăței Silistria. III. Refacerea vieței noastre naționale. IV. Militarism. Politică națională. Românism.

BUCUREȘTI
TIPOGRAFIA PROFESIONALĂ, DIMITRIE C. IONESCU
9. — Strada Câmpineanu. — 9.
1913

MOTTO:

Eu cunosc ca Patrie a mea toată acea întindere de loc unde se vorbeşte româneşte şi ca Istorie naţională: istoria Moldovei întregi, înainte de sfâşierea ei, a Valahiei şi a fraţilor din Transilvania.

Mihail Kogâlniceanu

Cuvânt introducător la cursul de Istorie naţională, rostit la 24 Noemvrie 1843 la Academia Mihăileană din Iaşi.

GREŞELI SĂVÂRŞITE

Războiul balcanic.

Prăbuşirea Turciei europene, prezisă şi aşteptată ca o scadenţă istorică, e azi un fapt îndeplinit.

Ea s'a săvârşit provocând o sguduire care a cutremurat toate Statele, mari şi mici, interesate în echilibrul de mai înainte, pentru menţinerea căruia diplomaţia a depus până în ultimul moment zadarnice stăruinţi. Dispariţia Turciei din cuprinsul Europei nu puteà să nu provoace acest zdruncin.

Locul Turciei europene a fost luat de cele patru State creştine din Balcani, cari au crescut şi s'au întărit în vederea acestei moşteniri. Uitând interesele cari le despărţeau şi rivalităţile cari le făceau să se duşmănească, aceste State şi-au dat mâna spre a porni împreună lupta contra Turciei. Răsboiul a fost pornit, în derâdere, în numele Crucei şi cu scopul mărturisit de a obţine reforme pentru creştinii subjugaţi de Semi-lună. Dar ţinta lui adevărată a fost cucerirea teritoriilor turceşti din Europa şi posesiunea marilor lor bogăţii.

Turcia, sleită de revoluţiuni interne, desorganizată de lupte intestine şi slăbită de un conflict în afară,

pentru ultima ei posesiune africană, n'a putut rezistà loviturei. Fără armată organizată și bine servită, ea a înregistrat înfrângeri peste înfrângeri, iar când, mai târziu, s'a putut reculege și adăpostì în locuri întărite, n'a mai avut bani și nici alte mijloace, spre a puteà schimbà soarta răsboiului.

Azi e nevoită să încheie o pace care e sinonimă cu sfârșitul Turciei în Europa, după o existență glorioasă de aproape cinci secole.

Cu plecarea Turciei din Europa, Statele creștine din Balcani lichidează azi — cu concursul părtinitor al Puterilor Mari — mai tot ce a rămas dintr'o dominațiune care se întindeà odinioară până sub zidurile Vienei.

Răsboiul balcanic a tras o cortină istorică peste o tragedie care a zguduit de multe ori Europa.

Interesele românești periclitate.

Sub ochii noștrii și în preajma noastră s'a petrecut acest eveniment. S'a petrecut în afară de noi, cu toate că și noi eram printre cei chemați a ne spune cuvântul. S'a petrecut în dauna noastră, fiindcă lipsiți de patriotism, de energie și de orientare, n'am știut să apărăm interesele țărei și ale întregului neam.

De mult erà stabilit ca o axiomă, și pentru noi și pentru alții, că orice schimbare în Balcani, și mai cu seamă o schimbare echivalentă cu însăși desființarea Turciei europene, nu va puteà aveà loc fără o validitare a intereselor noastre.

Fără a fi un stat balcanic, România are interese multiple în Balcani.

In primul rând are interesul ca ea, la gurile Dunărei, în apropierea imediată a peninsulei balcanice,

să-și păstreze rolul preponderent la care e chemată de numărul populației sale, de forța ei de Stat și, mai ales, de serviciile pe cari le-a adus, în această parte a Europei, civilizațiunei apusene. In al doilea rând, România are un număr însemnat de conaționali în dreapta Dunărei, a căror soartă n'o poate jertfi. Și, în fine, România are un contact direct cu peninsula balcanică prin Dobrogea, posesiunea ei transdunăreană. Această provincie, care i-a fost redată în urma răsboiului din 1877-78, în schimbul Basarabiei răpite, i-a fost redată în condiții cari nu-i asigură posesiunea în deplină siguranță. Abătându-se dela principiile enunțate în sânul Congresului din Berlin, Comisiunea europeană care a delimitat granița sudică a Dobrogei, a lăsat această graniță fără nici o apărare strategică și, în deosebi, fără cetatea Silistria care, prin pozițiunile sale dominante și îngrozitoare, constituie cheia Dobrogei noastre.

Asupra acestei cetăți noi avem și drepturi istorice vechi, de pe vremea lui Mircea cel bătrân, care a fost stăpânitorul ei și al întregei Dobroge românești, și dreptul recent juridic, bazat pe prescripțiunile Congresului din Berlin. Numai faptului că în anul delimitărei graniței sudice a Dobrogei, noi am fost prea slabi — ca orice Stat în urma unui răsboiu — spre a pretinde cu succes dreptul nostru, se datorește împrejurarea că cetatea Silistria a rămas din nenorocire a Bulgariei, așà cum a voit reprezentantul Rusiei în comisiunea de delimitare.

De atunci însă noi n'am renunțat niciodată la această cetate, a cărei posesiune ne e necesară pentru apărarea strategică a Dobrogei, și dacă am lă-

sat să treacă momente favorabile, fără a profită de ele, cum a fost răsboiul bulgaro-sârb din 1885, sau când Bulgaria şi-a anexat Rumelia, nu urmează de aci că ne-am împăcat cu gândul ca cetatea Silistria, cheia Dobrogei noastre, să rămâie a Bulgariei pentru totdeauna.

Neglijarea unei datorii patriotice.

Cu deosebire eră indicat ca la începutul răsboiului balcanic, şi mai ales atunci când am prevăzut că Bulgaria se va alege cu o mărire atât de considerabilă, până a deveni amenințătoare pentru noi, eră indicat ca noi să formulăm pretențiile României şi să le manifestăm cu toată energia de care poate dispune forța noastră de Stat organizat.

N'am făcut însă aceasta; n'am făcut nici măcar ce a făcut guvernul român din 1903 care, folosindu-se de tulburările de atunci din Macedonia, a trimis, cel puțin, Puterilor o notă circulară prin care le expuneà în mod vag că România n'ar puteà tolerà o schimbare în Balcani fără o luare în considerație a intereselor româneşti.

La începutul răsboiului balcanic țara n'a fost la înălțimea împrejurărilor. Partidele politice erau preocupate numai de existența şi întărirea lor. Trecuseră aproape două luni dela isbucnirea conflictului balcanic şi n'a aflat nimeni, nu s'a spus de către nimeni, că în această fază hotărîtoare a conflictului, România şi-ar fi formulat vreo pretenție, c'ar fi pus vre-o condiție.

Abià târziu de tot guvernul şi-a adus aminte de datoria lui de a precizà postulatele României, dar fiindcă nu le-a precizat şi impus la timpul oportun, a trebuit să le expună în urmă cu timiditate şi re-

zervă, într'un chip care trădà desorientare și o totală jertfire a intereselor românești.

In schimb nu ne-au lipsit manifestări de mândrie. Mesagiul de deschidere a Corpurilor legiuitoare a asigurat cu emfază pe reprezentanții Națiunei că «*glasul Țărei va fi ascultat*». Cuvântul a fost apoi repetat deseori de către primul ministru, iar organele chemate a vorbì în numele guvernului asigurau în toate părțile că «*suntem gata*».

Adevărul erà însă altul. Adevărul erà, că pierzând momentul prielnic: de a pune condiții la începutul răsboiului, ba chiar înainte de declararea lui, umblam — cuvântul e crud, dar exprimă realitatea — umblam cu cerșitul. Ne-am pus sub pulpana protectoare a Monarchiei austro-ungare, la a cărei politică suntem infeodați cu prețul atâtor interese vitale ale Neamului, și am primit, fără să roșim, vestea că Austro-Ungaria se declară gata a se face avocatul cauzei noastre. Ba am primit cu mulțumire această veste și am respirat ușor, când am aflat-o.

E evident că, în schimbul serviciilor ce i-am adus și a necesității absolute, pentru dânsa, de a aveà prietenia noastră, aveam dreptul de a cere concursul Austriei, ca și, de altminteri, al celorlalte Puteri din Tripla Alianță, cu care mergem. Dar Austria ne-a dat un concurs pe care nu-l putem aprecià. Tot ce a făcut pentru noi, a făcut cu jumătate de inimă, tot ce a cerut pentru noi, a cerut cu jumătate de gură. Când a propus ca să fim și noi chemați la Conferința ambasadorilor din Londra, alăturea de celelalte State, cari, deși interesate în Balcani, au păstrat neutralitatea, a fost deajuns gestul ne-

Concursul Austriei

gativ al unei singure Puteri, ca Austria să și retragă propunerea. Când a intervenit la Sofia, așà zicând, în favoarea noastră, a intervenit pe un ton care îngăduià orice refuz din partea Bulgariei.

Prin noi înși-ne

Recunosc că nici nu se puteà altfel și au fost naivi aceia cari au așteptat mai mult. Fiecare Stat își apără în primul rând propriile lui interese. Demonstrațiile de prietenie vin în urmă. Or, Austria, care e în conflict cu Serbia, n'are nici un interes să se pună rău cu Statul bulgar. Are destui dușmani, ca să nu-și creeze cu tot dinadinsul dușmani noui. De prietenia noastră e sigură. I-am dovedit-o cu prisosință, în curs de treizeci și cinci de ani, și i-am dat această dovadă cu atâta umilință, că nici nu se poate aștepta la un gest ireverențios din partea noastră. Vina e a noastră, căci n'am înțeles că apărarea intereselor românești nu poate privì, în prima și ultima instanță, decât pe Statul român.

Nu sunt din aceia cari trimit lăncii Monarchiei habsburgice. Recunosc că în împrejurările geografice în cari ne găsim, și dată fiind politica amenințătoare a Imperiului rus, nu ne rămâne altă soluție, decât de a merge cu Austro-Ungaria. Admit această soluție, cu toate că mă doare prigonirea la care sunt supuși Românii din Ungaria. Dar dacă tratamentul lor e atât de aspru, vina e și a noastră, căci nu cutezăm a face să se audă protestul nostru ca Stat. Dacă am formulà un asemenea protest, el ar aveà răsunet și la Viena și la Budapesta. Ar stârnì oarecare vâlvă. Dar vâlva ar trece și ar rămâne numai convingerea că sistemul trebue schimbat. De represalii nu avem a ne teme. Austro-Ungaria are

de noi aceeaşi nevoie ca şi noi de dânsa. Supărarea i-ar trece; ba sunt chiar încredinţat că i-ar urmà raporturi mai normale, mai prieteneşti. Cu o atitudine demnă, un Stat, ca şi un om, nu poate decât câştigà.

Dar pentru a aveà o asemenea atitudine şi spre a puteà apărà interesele româneşti în toate direcţiile, trebue ca în mintea conducătorilor ţărei să fie înrădăcinată convingerea că interesele româneşti nu pot aveà alt apărător, decât pe însuşi Statul român, că România nu-şi poate părăsi destinele în alte mâni, străine.

Şi o asemenea convingere trebue să fie însoţită de o conştiinţă clară a acestor interese româneşti. Numai în asemenea caz vom fi feriţi de dibuiri vătămătoare şi de şovăeli cari înjosesc şi taie orice avânt.

Dacă bărbaţii de stat cari decid în vremea de faţă de soarta României, ar fi avut o asemenea convingere şi o asemenea conştiinţă limpede a intereselor româneşti, ei n'ar fi avut, faţă de evenimentele din Balcani, o atitudine dibuitoare, care a lăsat calea deschisă unor mari primejdii, ameninţătoare pentru întregul Neam românesc.

ROMÂNII TRANSDUNĂRENI

Pentru Românii transdunăreni.

Când a isbucnit conflictul balcanic, datoria guvernului român erà cu totul indicată. Chiar, sau tocmai luând de bună asertiunea Statelor balcanice că urmăresc numai obținerea de reforme pentru creștinii din Turcia, guvernul României trebuià să încheie o convenție cu guvernele din Sofia, Belgrad, Atena și Cetinie, după care reformele proectate nu puteau face abstracție de drepturile dobândite de Românii din Balcani sub dominațiunea otomană. Din contra, aceste drepturi urmau să fie lărgite.

Aceasta erà prima datorie a guvernului nostru în ce privește pe Românii de peste Dunăre, mai ales că guvernul nu se putea înșelà asupra intențiunilor Statelor balcanice.

In dreapta Dunărei locuiesc de veacuri mase compacte și importante de Români.

In Serbia ei ocupă întreaga vale a Timocului, rezemată de Dunăre, unde numărul lor e, după ultimele statistici de 350.000.

In Bulgaria se află așezați dealungul țărmului Dunărei și multe din orașele limitrofe bulgărești, ca

Vidinul, Turtucaia, Silistria, etc., au o populaţie însemnată românească.

Mai numeroşi sunt Românii din Macedonia, urmaşii direcţi ai colonilor romani din Dacia Aureliană.

Aci numărul Românilor e, chiar după statisticele cele mai controversate, de mai bine de un milion. Ei sunt răspândiţi în toată valea Pindului şi în regiunile cari vor reveni Albaniei viitoare.

Românii macedoneni constitue majoritatea populaţiei oraşelor din Macedonia, cărora le dau un colorit românesc. Ei au mari aptitudini comerciale şi un dar deosebit pentru artele industriale. Cele mai de seamă din lucrările de artă din Balcani se datorează geniului românesc. Românii macedoneni.

Românii macedoneni nu se mărginesc de altminteri numai la îndeletnicirile comerciale şi industriale. Având o mare înclinare pentru literatură şi pentru luptele politice, ei au dat un mare contingent de notabilităţi pe aceste tărîmuri. O bună parte din oamenii noştri politici sunt — ca şi mulţi din burghezimea noastră comercială — de origine macedo-română. Ei au dat figuri mari şi Românilor transcarpatini, ca mitropolitul Şaguna şi fraţii Mocioni, familia *Dumba*, care a ocupat o situaţiune proeminentă la Viena, a fost de asemenea de origină româno-macedoneană.

Dar — şi aceasta o însemnez cu întristare. — Românii macedoneni au dat o serie întreagă de oameni mari duşmanilor lor celor mai înverşunaţi: Grecilor.

Pe vremea când conştiinţa naţională a Românilor macedoneni nu se trezise încă bine, atunci când ne-

suferitul jug turcesc cimentase legături trainice de solidaritate creștină, mulți Români macedoneni, pierzând firul etnic, au avut o mare înclinare pentru helenism, care reprezentà pe atunci singura cultură creștină în Balcani.

Cu multă iscusință, pionierii pan-helenismului au știut să atragă în orbita lor pe acești Români macedoneni în cari au văzut valoroase elemente de cucerit.

Primindu-li-se copiii în școlile grecești, îmbibându-se cu ideile și sentimentele grecești. Românii macedoneni s'au simțit atât de atrași de helenism, încât mulți dintre dânșii au făcut operă de adevărați patrioți greci. Intemeietorul Academiei naționale din Atena a fost Românul macedonean Sina. Intemeietarul Școalei politecnice din Capitala Greciei a fost tot un Român macedonean. Unitatea cea mai prețioasă a flotei militare grecești, poartă numele unui Român macedonean, al lui George Averof, care și-a lăsat toată averea Statului grecesc.

A trebuit un concurs fericit de împrejurări, a trebuit să vie mai ales opera de expansiune românească în Balcani, începută de Mihail Kogâlniceanu în 1864, ca acești Români macedoneni să revie la conștiința națională și să scape încetul cu încetul de mrejele helenismului.

Dușmănia grecească și bulgărească.

Azi Românii macedoneni, toți, înțeleg, își dau seama că cel mai primejdios dușman al lor este helenismul și de aceea ei luptă cu hotărîre împotriva lui.

Această luptă a luat proporțiile unui adevărat martirolog. Răsună și azi strigătele de durere și de jale ale Românilor macedoneni împotriva prigonirei gre-

cești. Cu o sălbăticie adevărat balcanică, favorizată de incapacitatea administrativă a Turcilor, Grecii s'au dedat la cele mai cumplite acte de cruzime împotriva Românilor din Macedonia.

N'au respectat nici viețile, nici avutul, nici cinstea familiilor macedo-române.

Școlile românești din Macedonia au fost închise, bisericile românești au fost pângărite cu bine-cuvântarea patriarchului grec din Constantinopol, iar azi aceste urgii s'au înzecit pe urma faptului că Grecii au ajuns stăpânii teritoriilor locuite de Români.

In mijlocul ticăloșiilor și destrăbălărei din Balcani, Românii macedoneni n'au avut alți prieteni decât pe Turci și pe Albanezi. Dar Turcii au fost prea incapabili spre a le puteà dà un ajutor eficace, iar Albanezii au gemut și ei pe urmele tiraniilor administrative.

Acolo unde Românii macedoneni, nu erau persecutați de Greci, erau maltratați de Bulgari. Căci și Bulgarii, cari au avut totdeauna veleități asupra Macedoniei, au văzut cu ochi răi pe Românii de acolo. Bande bulgare au devastat, decâteori au putut, casele Românilor macedoneni: ele și-au întins acțiunea criminală până și în inima României, în Capitala București, unde câte un Român macedonean, la adăpostul legilor românești, lucrà pentru consângenii săi din țara natală.

Garanții pentru Românii macedoneni.

Intrebarea ce se pune azi e următoarea: Care trebue să fie soarta românilor transdunăreni?

Răspunsul e simplu, fireso, dictat de însăși împrejurările de peste Dunăre.

In statele limitrofe, Bulgaria și Serbia, unde nu-

mărul Românilor e mai mic. Românii trebue să se bucure de toate libertăţile pe cari principiile civilizaţiei moderne le recunosc tuturor naţiunilor. Ei trebue să fie feriţi de orice tendinţă de desnaţionalizare, ca să-şi poată cultivà limba şi păstrà datinele naţionale. Deşi de aceeaş religie cu Bulgarii şi Sârbii, Românii trebue să aibă biserica lor naţională.

Şcolile româneşti din Serbia şi Bulgaria trebuie să primească ajutorul Statului român, ajutor recunoscut şi consacrat de guvernele din Sofia şi Belgrad. Şcolile, bisericile şi aşezămintele de binefacere ale Românilor din Bulgaria şi Serbia trebue să fie recunoscute persoane morale şi juridice, ca să poată primi legate şi să poată stà în faţa tribunalelor.

Acesta e minimul cererilor pe cari trebue să le formulăm în favoarea Românilor din Bulgaria şi Serbia şi datoria guvernului român e de a fi intransigent în această privinţă.

Cât despre Românii macedoneni, postulatele noastre merg mai departe.

In haosul macedonean, haos căruia ultimul răsboiu balcanic nu-i pune capăt, fiinţa etnică a Românilor macedoneni nu poate fi jertfită, pierdută. Ei au acolo drepturi aborigene şi condiţiunile politice şi etnografice îndreptăţesc a cere pentru dânşii cea mai largă autonomie.

Dacă unii oameni politici dela noi fără *crez naţional*, fără judecată critică şi fără putere de muncă, îşi închipuie că Românii din Macedonia sunt meniţi pieirei, ei se înşeală amar. Puterea de rezistenţă naţională e invincibilă. O vedem la Polonezi, la Finlandezi şi la toate celelalte neamuri subjugate. O

vedem la Evrei cari, desrădăcinaţi de pe pământul ţărei lor, şi împrăştiaţi peste tot globul, îşi păstrează fiinţa lor etnică, rezistând tuturor vicisitudinilor, tuturor prigonirilor, fără nici un sprijin şi fără nici o speranţă de a mai aveà un Stat. Cum am puteà crede că Românii macedoneni, stabiliţi de două mii de ani pe pământul lor şi după ce au rezistat atâtor prigoniri, ar puteà încetà de a fi, tocmai azi când ideia de naţionalitate înregistrează atâtea isbânzi. Statul român nu poate rămâne indiferent faţă de soarta lor. Românii macedoneni nu-i pot servì drept obiect de preocupeţire politică şi România are datoria de *a'şi înzecì sfortările* pentru apărarea Românismului transdunărean.

Dacă socotelile Europei nu vor îngăduì să se creeze în Macedonia o stare, de fapt şi de drept, la fel cu cea din Elveţia, cu cantoane naţionale şi cu respectarea tuturor drepturilor ce decurg din caracterul etnic al locuitorilor, atunci Românii macedoneni să fie alipiţi noului Stat albanez. Dar această alipire să nu fie o subjugare. Un dualism albano-român e singura soluţiune echitabilă, cu atât mai uşor de realizat, cu cât înşişi Albanezii sunt partizanii lui.

Să nu uităm că noua stare de lucruri din Balcani, creată de răsboiul contra Turciei şi de intervenţia Europei, nu poate fi decât provizorie. Prea sunt mari competiţiunile, rivalităţile şi chiar duşmăniile dintre aliaţii balcanici de azi, ca noua stare de lucruri să poată durà mult timp. Noui lupte crâncene sunt în perspectivă. Cazanul balcanic va continuà să fie în fierbere, şi în aşteptarea luptelor ce se anunţă, Românii macedoneni nu trebue să renunţe nici la spe-

ranțele, nici la dezideratele lor. Ei vor aveà un punct de sprijin în Statul albanez și dacă vor știi să ducă o politică cuminte, vor sfârși prin a obține preponderența ce li se cuvine.

Până atunci Statul român nu trebue să-i piardă din vedere, ci, din potrivă, să le acorde sprijinul cel mai franc și mai eficace. Dacă State străine, ca Italia și Austro-Ungaria, nu se sfiesc, din motive pur politice și strategice, să ià apărarea Albanezilor; dacă State mari își creiază colonii îndepărtate, spre a le apărà apoi, facând jertfe enorme de sânge și de bani, cu atât mai mult se cuvine ca Statul român să-și apere consângeni de ai săi stabiliți de milenii în locurile unde trăiesc.

Pentru această apărare Statul român să nu crуțe nici un sacrificiu, căci o parcelă din orgànismul românesc atrofiată, va slăbì întregul organism.

GRANIȚA DOBROGEANĂ
POSESIUNEA CETĂȚEI SILISTRIA

Raporturile noastre cu Bulgaria

Cu intervenția în favoarea Românilor transdunăreni, Statul român n'a epuizat însă seria obligațiunilor ce decurg pentru dânsul din mersul nouilor evenimente din Balcani. O altă problemă, tot atât de gravă, dacă nu și mai gravă, fiindcă privește direct siguranța lui, și deci și existența Românismului întreg, trebue să-i solicite atenția: Problema raporturilor sale cu Bulgaria.

Din toate țările balcanice, Bulgaria are cele mai multe puncte de atingere cu România, fiindcă granița româno-bulgară e cea mai lungă. In cursul timpurilor trecute, când Bulgaria nu erà încă un stat format, raporturile dintre noi și dânsa au fost bune. Bune în sensul că noi am servit totdeauna de adăpost Bulgarilor în contra prigonitorilor lor turci, bune în sensul că am împărtășit pe Bulgari cu binefacerile culturei noastre și bune mai ales prin faptul că Bulgarii n'avuseseră încă chip să-și manifeste adevăratele lor sentimente pentru noi. Dar de când Bulgarii au venit la viața modernă, de când noi ne-am

vărsat sângele spre a le dà libertatea, am avut prilejul să cunoaştem acest popor şi ne-am putut convinge că el este incapabil de orice sentiment; chiar sentimentul recunoştinţei, pe care îl au şi oamenii primitivi, îi lipseşte De origină fino-mongolă, creştinaţi de Slavi, Bulgarii au zelul neofitului şi se arată mai slavi decât toţi Slavii, fiind duşmanii cei mai neîmpăcaţi ai adevăratei civilizaţiunei. De bunurile acestei civilizaţiuni ei se servesc numai întru cât pot servì scopurilor lor barbare şi josnice.

Pe acest tărâm se întâlnesc cu inspiratorii lor ruşi, cari de asemenea au numai o fereastră deschisă spre Europa şi cari au păstrat tot fondul lor aziatic. Tot aşà şi Bulgarii. In peninsula balcanică, nu Turcii au reprezentat adevăratul aziatism, ci Bulgarii. Crime peste crime, pumnal şi măceluri, bombe şi incendii, iată istoria cea mai modernă a Bulgariei contemporane.

Mânaţi de aceste sentimente sălbatice, Bulgarii întâlnesc în calea lor civilizaţia noastră latină, cu care nu se pot împăcà. Ei văd în ţara noastră o pană vârâtă între dânşii şi Ruşi. Şi fiindcă tendinţa lor este să trăiască în imediată vecinătate cu Ruşii, pentru ca împărtăşirea sufletească slavă să fie desăvârşită, ei sunt duşmanii de moarte ai României. Agitaţia criminală bulgară de acum doisprezece ani care a culminat în asasinarea unui bun Român macedonean, şi care a fost de fapt îndreptată în contra siguranţei Statului român, n'a fost de cât începutul duşmăniei bulgare. In viitor vom aveà întregimea acestei duşmănii.

Măsuri de apărare.

De aceea se cuvine să luăm din timp măsurile

noastre de apărare. Câtă vreme Bulgaria a fost o ţară mică, turbulentă, frământată de patimi, duşmănia bulgară nu aveà pentru noi decât o importanţă relativă. Dar cu o Bulgarie mărită, aşà cum va ieşì din actualul răsboiu, această duşmănie devine un factor de căpetenie, de care va trebuì să ţinem într'una seamă. De aceea, — o zic încă odată — să ne luăm măsurile noastre.

Luarea acestor măsuri se impuneà din primul moment al răsboiului balcanic.

Imediat după declararea răsboiului, noi trebuiàm să facem cunoscut la Sofia, fără reticenţe, că n'am puteà privì cu indiferenţă creşterea puterei Statului bulgar. Trebuià să cerem compensaţii.

Când zicco mpensaţii, înţeleg cadrilaterul Rusciuc-Silistria-Şumla-Varna, pe care trebuià să-l ocupăm milităreşte, dacă nu ne-ar fi fost dat de bună voie.

Am făcut odată greşala de a nu-l luà în 1878, când ne-a fost oferit, şi nu trebuià s'o repetăm acum, renunţând la ocuparea lui.

Dar dacă am pierdut din nou prilejul de a ne sporì ţara cu un teritoriu a cărui populaţiune, în majoritate musulmană, preferă dominaţiunea română celei bulgăreşti, nu trebuià cel puţin să comitem greşala de a reduce cererea de compensaţiuni la o derizorie cesiune de teritoriu de-alungul graniţei dobrogene şi pe ţărmul Mărei Negre.

O asemenea cesiune are aparenţa unei compensaţiuni, fără a fi altceva decât o parodie de compensaţiune. Ce ne trebue nouă o fâşie îngustă şi stearpă de-alungul graniţei actuale? Ce ne trebue nouă câţi-va noui kilometri la Marea Neagră? Să con-

struim un port militar la Mangalia? Dar avem localități mai indicate pentru un asemenea port: avem Tekir-Ghiolul, cu totul în apropierea Constanței, port ușor de apărat cu tunul din două părți: și dela Mangalia și dela Constanța.

Nu trebuiâ să venim cu asemenea cerere, care constituie — o repet — o adevărată derîdere.

Neocupând cadrilaterul Rusciuc-Varna, ne rămâneà o singură pretenție de formnlat: Să ni să deà cetatea Silistria, bine înțeles cu o zonă la sud care să ne asigure deplina stăpânire a acestei cetăți și a podului militar ce va trebuì să construim în fața ei.

Valoarea cetăței Silistria.

Pentru mine, cetatea Silistria are o valoare primordială. Pun atâta preț pe cetatea Silistria, că dacă Bulgaria nu s'ar fi mărit, aș fi aplaudat dacă, pentru obținerea cetăței Silistriei, ar fi fost să cedăm noi o parte din teritoriul nostru dobrogean actual. Am fi dovedit astfel și mai bine că nu lăcomia sau invidia dictează atitudinea noastră, ci o necesitate supremă, o absolută nevoe pentru apărarea noastră națională. Fără cetatea Silistria, orice mărire de teritoriu dealungul granitei actuale lasă granița tot deschisă, fără apărare.

A vorbì de însemnătatea militară a cetăței Silistria, e azi inutil. Strategi eminenți au pus-o în evidență. Țarul Nicolae I a numit-o «Cheia Dunărei». Mareșalul Moltke, în ale sale «Note din Turcia», scrise pe vremea răsboiului Crimeei, relevează importanța ei strategică. De fapt, în răsboiul Crimeei cetatea Silistria a avut un rol de prima ordine, oprind înaintarea Rușilor. In răsboiul ruso-turc din 1828, ce-

tatea Silistriei a fost de asemenea de o valoare hotărîtoare pentru mersul operaţiilor militare.

Şi militarii din veacurile trecute şi-au dat seama de importanţa strategică a cetăţei Silistria. Acì şi-a concentrat grosul trupelor principele rus Sviatoslav. Acì s'a întărit milităreşte Mircea cel bătrân. In acest loc Sultanii turci au dat lupte îndârjite.

De alminteri, Silistria e vechea cetate Dorostorum a Romanilor şi sunt doar ştiute intuiţia militară şi priceperea strategică a Romanilor.

Congresul din Berlin

Această cetate, care e virtual a noastră, prin dreptul nostru istoric, datând dela Mircea cel bătrân, erà să ne fie redată de Congresul din Berlin, care a pus pe tapet întreaga chestiune a graniţei dobrogene.

La acest Congres, când a fost vorba să ni se deà Dobrogea, drept compensaţie pentru răpirea Basarabiei, s'a adus în desbatere fixarea graniţei sudice a Dobrogei. Reprezentanţii Puterilor, neputând trece cu vederea eficacitatea concursului ce am dat Rusiei, au opinat ca graniţa Dobrogei să fie întinsă cât mai spre sud şi să cuprindă şi cetatea Silistria.

In deosebi, delegatul Franţei, Waddington, a pledat cauza noastră cu multă căldură. Făcând apel la simţimintele de echitate ale guvernului rus, care după ce ne oferise singur, la început, toată Dobrogea. împreună cu cetatea Silistria, (ne oferise şi Vidinul [1]) se opuneà la Congresul din Berlin unei întinderi prea mari a Dobrogei retrocedată nouă, Waddington declară că Românii au fost trataţi *cam aspru* şi că

1) Declaraţie făcută de Mihail Kogâlniceanu, în 1883, la o întrunire publică din Iaşi.

compensaţiunea ce li se oferea nu era îndestulătoare. Waddington îşi încheià cuvântarea cerând să se acorde României *«o întindere de teritoriu la sudul Dobrogei, care să cuprindă cetatea Silistria şi Mangalia»*.

In acelaş sens a vorbit şi contele Andrassy, reprezentantul Austro-Ungariei, şi contele Corti, reprezentantul Italiei, care a precizat de asemeni ca teritoriul cedat României *«să cuprindă şi cetatea Silistria, printr'o mai mare sporire a fruntariei meridionale a Dobrogei»*.

Relevând acest apel, principele Gorceacow, primul delegat al Rusiei, întreabă *«în ce fel s'ar puteà exercità generozitatea Rusiei, fiindcă sporirea teritoriului Dobrogei s'ar face în dauna Bulgariei, deja considerabil redusă»*.

Principele Bismarck, preşedintele Congresului, propunând numirea unei comisiuni speciale care să se ocupe cu fixarea, în principiu, a liniei de graniţă, principele Gorceacow respinge numirea unei asemenea comisiuni şi cere să se rezolve chestiunea *séance tenante*, *«chiar cu preţul vre-unui act de generozitate din partea Rusiei»*. Această declaraţie a lui Gorceacow lăsà să se înţeleagă că Rusia n'ar fi departe de a aderà la propunerea Waddington-Corti.

Dar contele Schuvalow, al doilea delegat rus, de conivenţă cu Gorciacow, luă cuvântul şi declară că Rusia n'ar puteà consimţì la propunerea Franţii, *sprijinită şi de restul Europei*, şi cerù ca cetatea Silistria să nu fie dată României.

O vie discuţie urmă, în cursul căreia Waddington apără cu energie punctul său de vedere, dar Rusia opunându-se, Germania trecù de partea ei, Austro-

Ungaria o urmă, Anglia se ţinù departe de discuţie, Turcia nu erà chemată să se pronunţe, aşà că Franţa şi Italia au rămas în minoritate. Numai astfel am fost deposedaţi, la Congresul din Berlin, de cetatea Silistria, după ce, la un moment dat, majoritatea Puterilor fusese de părere ca această cetate să fie dată României.

Cand, mai târziu, Comisiunea europeană însărcinată cu delimitarea graniţei dobrogene, îşi începù lucrările, se făcù din nou propunerea ca cetatea Silistria să ne fie încorporată. In deosebi delegatul Italiei, colonelul Orero, pledâ cauza noastră cu multă stăruinţă. Dar opoziţia brutală a Rusiei făcând orice înţelegere cu neputinţă, lucrurile au ajuns în cele din urmă la o mediaţiune propusă şi înfăptuită de Austro-Ungaria, care se oprì la o soluţiune după care fortul Arab-Tabia ne fù cedat nouă, pe când cetatea Silistria, cu celelalte forturi înconjurătoare, fù lăsată Bulgariei.

Din cele ce preced reiese până la evidenţă că cele mai multe din Puterile europene erau de acord ca odată cu Dobrogea să ne fie dată şi cetatea Silistria şi că numai opoziţia Rusiei a creiat împrejurarea că noi n'avem încă această cetate.

Ceeace a îndemnat mai toată Europa să fie de partea noastră n'a fost o noţiune de dreptate abstractă, după care se cuveneà ca noi să fim mai bine răsplătiţi şi pentru participarea noastră la răsboiul din 1877-78 şi pentru pierderea Basarabiei, pe care ne-o răpiră aceia cari ceruseră cu o umilitoare stăruinţă concursul nostru. România Stat dunărean

Atitudinea Puterilor europene a fost dictată şi de alt considerent.

Noi avem în constelaţia Europei caracterul unui Stat dunărean *per exellentiam*. Situaţiunea noastră geografică, faptul că suntem aşezaţi la gurile Dunărei, a îndemnat Puterile europene să ne încredinţeze nouă apărarea basinului Dunărei de jos. Tratatul din Paris, care a urmat răsboiului din Crimeea şi care a dat naştere României moderne, ne-a redat trei judeţe din Basarabia de sud, tocmai spre a preciză intenţia Europei de a ne încredinţă nouă stăpânirea gurilor Dunării. Instituirea Comisiunei europene a Dunărei, de către acelaş tratat, a fost o manifestare mai mult a acestei intenţii. Iar faptul că tratatul din Berlin, care ne-a recunoscut independenţa, atribue României un loc în sânul comisiunei dunărene, alăturea de celelalte Puteri, consacră în mod şi mai luminos rolul nostru de Stat dunărean, cu misiunea de a garantă libertatea navigaţiunei pe Dunăre.

Dar această libertate devine iluzorie cât timp există dealungul Dunărei fortăreţe. Pentru acest cuvânt Congresul din Berlin a cerut cu stăruinţă raderea tuturor fortăreţelor de pe ţărmul drept al Dunărei. Raderea acestor fortăreţe eră o garanţie pentru siguranţa României. Insuş principele Gorceacow a recunoscut aceasta când a declarat că «*România nu va obţine numai, în urma răsboiului la care a luat parte, recunoaşterea independenţei, ci şi distrugerea fortăreţelor cari ameninţau siguranţa ei.*

De aci urmează că în intenţia Puterilor eră să se deă României toate mijloacele de apărare. Printre

acestea și posesiunea cetăței Silistriei, care, prin pozițiunea ei, domină întreaga Dunăre de jos.

Ergotări nu încap.

Cetatea Silistria trebue să fie a noastră și pentru apărarea siguranței noastre și pentru apărarea Dunărei de jos. Cu atât mai mult trebue să fie azi, cu cât e notoriu că Bulgarii, nici după treizeci și cinci de ani, n'au distrus forturile cetăței Silistriei, în ciuda tratatului din Berlin, care a cerut raderea lor în răstimp de un an.

De ce cerem cetatea Silistria ?

Azi, revenind la principiile enunțate în sânul Congresului din Berlin, care constitue pentru noi un drept juridic, cerem Bulgarilor cetatea Silistria. Bulgarii, neputând tăgădui temeiul cererei noastre, stau la tocmeală și ne oferă fortul Medgidie-Tabia și raderea celorlalte forturi. Oferta nu e serioasă. Intâi nu putem admite ca Bulgarii, cari au eludat până azi stipulațiunile Congresului din Berlin și n'au dărâmat nici una din fortărețele de pe malul lor dunărean, — ba, din contra, le-au întărit — nu se vor schimbà deodată, spre a-și ține cuvântul față de noi. Nețināndu-și-l, cum e sigur, vom aveà un imediat prilej de ceartă cu dânșii. Apoi, primind numai Medgidie-Tabia, cum am puteà ține garnizoană acolo? Fiind fatalmente puțin numeroasă, garnizoana noastră ar fi neîncetat amenințată de garnizoana bulgară așezată în celelalte forturi ale cetăței Silistria. Prezența Bulgarilor ar stânjenì considerabil mișcarea trupelor noastre, amenințând chiar Ostrovul și Călărașii. Prezența de trupe bulgare în cetatea Silistria și în jurul Silistriei ar silì trupele noastre la lungi ocoluri, ceeace e cu totul dăunător intereselor

unei bune apărări. Fără cetatea Silistriei, armata română nu și-ar puteà desfășurà operațiile de apărare a Dobrogei. Cu cetatea Silistriei în mânile Bulgarilor, suntem oricând amenințați de un atac din partea lor, fără posibilitate de a o asedià.

Nu trebue să se uite că granița de sud a Dobrogei este o graniță deschisă, fără nici o apărare naturală. La câțiva kilometri de dânsa se află orașele Dobrici și cetatea Silistria, de unde armata bulgară poate ajunge, după un marș de o zi și fără nici o piedică, până în inima Dobrogei noastre. România neavând în Dobrogea decât o singură cale ferată, linia Cernavoda-Constanța, concentrarea de trupe românești în accastă provincie devine o neputință. Podul dela Cernavoda n'are o linie dublă și apoi acest pod poate fi în permanență amenințat de armata bulgară sprijinită de cetatea Silistria. Intreb: mai există o singură țară în lume care să nu-și poată apărà o provincie întreagă și încă o provincie de importanța Dobrogei care dă țărei singurul acces la Mare?

Spre a puteà aduce la timp trupe în Dobrogea, în caz de conflict, avem nevoie de încă un pod peste Dunăre și acest pod, din motive topografice, nu poate fi construit decât în dreptul Silistriei. Or, cetatea Silistria în mânile Bulgarilor ar însemnâ să lăsăm capul acestui pod militar în mânile dușmanului, ceiace este o enormitate greu de conceput.

Interesul nostru strategic, dreptul cel mai elementar de apărare, cere ca noi să avem cetatea Silistria cu toate forturile ei.

Bulgarii n'au nici un cuvânt de a se opune.

Noi nu suntem un Stat cuceritor; în orice caz am dovedit Bulgarilor în două rânduri că chiar având intenții de cucerire, nu în direcția lor le îndreptăm; altminteri am fi ocupat cadrilaterul. Noi avem numai intenții de apărare. Voim ca Dobrogea, pe care am primit-o ca o compensațiune pentru Basarabia, să fie a noastră și să rămână a noastră. Dacă Bulgarii ar judecà cu rațiune și nu s'ar lăsà târîți de sentimente, ne-ar dà ei înșiși cetatea Silistria, căci altminteri, spre a ne recucerì Dobrogea ocupată de Bulgari, ar trebuì să trecem Dunărea și să încălcăm teritoriul lor.

De altfel și în intenția Congresului din Berlin a fost de a ne asigurà deplina posesiune a provinciei noastre transdunărene. Raportând în numele comisiunei speciale însărcinată de Congres a studià în principiu chestiunea granițelor Bulgariei, principele de Hohenlohe, vorbind de granița dobrogeană, afirmă că comisiunea a opinat pentru «o linie, care pornind dela est de Silistria, ar merge până la Mangalia, la Marea Neagră. Punctul la est de Silistra nu este încă hotărît; dar nu este vorba de o linie strategică; *aceasta ca o concesie făcută României*».

Cu alte cuvinte Bulgaria nu trebue să aibă o pozițiune strategică în dauna României, ci, din potrivă, România să aibă toate garanțiile strategice pentru apărarea graniței sale.

Congresul din Berlin nu puteà admite altă soluțiune, căci altfel creià el însuș cauza unor inevitabile conflicte.

Acestea fiind faptele, reiese până la evidență că Răsboiu româno-bulgar

cerând cetatea Silistria, cerem un drept al nostru ca o condiție indispensabilă apărărei noastre.

Bulgarii însă nu vor să înțeleagă aceasta. Perfizi și încăpățânați, ei profită de faptul că-i tratăm încă diplomaticește, spre a nu ține seamă de cererea noastră legitimă. Ba au tărăgănat astfel lucrurile că litigiul a ajuns să formeze obiectul unei mediațiuni a Puterilor. Fie! noi am primit mediațiunea, din deferență pentru Marile Puteri și fiind tari pe dreptul nostru. Avem convingerea că Europa va repară azi o greșeală care a dat naștere întregului conflict. Dar dacă dreptul nostru nu va aveà de corolar dreptatea, dacă vom fi odată mai mult victima unei manevre diplomatice, care va pune calculile altora mai presus de interesele noastre, atunci cuvântul Puterilor nu va fi și cuvântul nostru.

Atunci va trebuì să vorbim noi; și după ce am încercat în zadar vorba cu binele, va trebuì, o repet, să vorbească glasul tunurilor noastre. Drepturile noastre de existență și de apărare sunt drepturi sfinte; ele trebuesc impuse azi cu armele, căci mai târziu Bulgari ne vor declarà ei răsboiu.

Nu sunt un partizan fervent al răsboaielor. Democrat, sunt prin esență și pacifist, apreciind cu deosebire binefacerile păcei. Dar sunt răsboaie binecuvântate. Nu, bine înțeles, răsboaiele de agresiune și lăcomie. Dar răsboaiele pentru onoarea națională, sau pentru apărarea existenței nationale, sunt chiar răsboaie populare, și țara întreagă înarmată s'ar ridicà ca un singur om.

Un asemenea răsboiu ar fi răsboiul nostru cu Bulgaria. Am încercat toate mijloacele pacifice. Ne-am

sleit răbdarea discutând și așteptând. Dacă Bulgarii se vor dovedì până la urmă incapabili de a apreciă răbdarea și intențiile noastre pacifice, atunci vor aveà, vor trebuì să aibă răsboiul cu noi.

Și nimeni în lume nu ne va puteà imputà că am tăbărît asupra unei țări slăbite. Slavă Domnului! Bulgarii, cari se laudă că sunt Japonezii Orientului, se declară gata a continuà răsboiul cu Imperiul otoman. Ba se arată bătăioși și față de Greci și Sârbii, pe cari vor să-i despoaie cu toată alianța. Și apoi, când ești provocat, când ți-ai sleit toate mijloacele de persuasiune, când ți-ai pierdut răbdarea, atunci recurgi la ultima rațiune. Atunci nu te mai întrebi dacă cel cu care te încaieri e slăbit sau nu. Nici Bulgarii n'au ținut seamă de extenuarea Turciei după revoluțiuni interne și răsboiul cu Italia. Nici puternica Anglie nu s'a sfiit să declare răsboiu micului popor al Burilor.

Dacă va fi să avem răsboiu cu Bulgaria, și eu unul nu prevăd altă posibilitate de a tranșà diferendul cu dânsa atunci e mai bine să-l avem acuma, decât mai târziu. Având-ul acuma, vom șterge o umilință diplomatică și vom reparà greșala de a fi stat impasibili în tot timpul răsboiului balcanic. A mai făcut o țară în Europa greșala de a fi stat impasibilă în fața unui răsboiu care o interesà de aproape: Franța a lăsat Prusia să ducă pe Austriaci la Sadova. Și rezultatul a fost: Sedanul.

Nu doar că m'aș teme de un Sedan românesc din partea Bulgarilor, dar nici nu pot admite ca Bulgarii să ne provoace, și atitudinea lor în chestia cetății Silistriei e o provocare la adresa noastră.

Dacă nu vom obţine cetatea Silistria pe căile paşnice, va trebuì s'o luăm pe calea armelor. Cetatea Silistria e pentru noi viitorul, e siguranţa naţională, şi pentru viitorul lor, popoarele fac supremul sacrificiu.

Decât Bulgarii să nu uite un lucru: un răsboiu ştii unde începe, dar nu ştii unde sfârşeşte. Cetatea Silistria poate fi punctul de plecare al unui conflict româno-bulgar, dar nu poate fi şi punctul lui final. Căci e evident că pornind să luăm cetatea Silistria, nu ne vom oprì acolo. Ne vom folosì de prilej spre a regulà şi alte chestiuni dintre noi şi Bulgaria şi nu vom uità să restabilim echilibrul necesar, zdruncinat azi.

REFACEREA VIEȚEI NOASTRE NAȚIONALE

Apatie culpabilă.

Răsboiul balcanic a pus dintr'o dată Statului român toată plenitudinea îndatoririlor sale naționale, pe cari înainte le bănuià, le presimțea numai în mod intuitiv.

Răsboiul a fost ca o sguduire dintr'o amorțeală. Sub puterea acestei sguduiri, s'a făcut ca o lumină în sufletul nostru, lumină tristă și descurăjătoare, dacă n'ar fi ziua de mâne.

Am văzut că nu suntem destul de pregătiți sufletește spre a validità interesele Statului român și ale întregului Neam românesc.

Răsboiul din preajma noastră, în care erau în joc atâtea interese vitale ale noastre, s'a desfășurat peripețios, cu victorii răsunătoare și cu înfrângeri teribile, și pe noi nu ne-a scos din toropeală. Și când, în cele din urmă, sub puterea împrejurărilor, am trebuit și noi să ne spunem cuvântul, l-am spus cu glas moale, cu sfială, ca și cum n'am fi fost convinși noi înși-ne de dreptatea cauzei noastre.

De bună seamă că o asemenea stare sufletească, o asemenea acțiune timidă, nu pot fi fără o pricină

adâncă. Pricina e: scăderea energiei românești, slăbirea nervului vital al Poporului român.

Pe urma acestei sleiri a forțelor românești, am oferit lumei spectacolul unei lânceziri rușinoase. S'a cutremurat văzduhul la strigătele de triumf ale Statelor balcanice, a rămas uimită lumea de puterea de expansiune a naționalismului unor popoare mici, plecate să doboare un imperiu care se mai bucurà de un renume militar, și noi am stat inerți și nici nu ne-am dat în primul moment seama că interesele noastre cele mai vii erau târâte în vultoare.

Am continuat să ducem o viață de risipă și huzur, abià turburată de un verbiaj patriotic.

Imprejurările politice au voit ca în toiul conflictului balcanic să avem alegeri legislative generale. Ei bine, aceste alegeri, cari urmau să deà un Parlament chemat să imprime, în momente mari, o directivă conștiinței naționale, au avut loc într'o acalmie dusă până la nepăsare. Iar noul Parlament, convocat tocmai când interesele externe primau totul, s'a ferit să deschidă o desbatere asupra politicei externe, continuând astfel o fatală tradiție după care chestiunile externe rămân interzise Poporului român.

Cauzele apatiei.

Această renunțare a unei Națiuni la dreptul ei de a-și desbate interesele, are la noi o explicație foarte firească. Guvern, Parlament, aproape toată clasa noastră conducătoare, nu quintesențiază interesele Poporului român. Rezemându-se pe un regim electoral care înlătură marile mase românești dela manifestarea vieții publice, politica României e un sport pentru unii, un mijloc de căpătuială pentru alții și un instrument de aservire pentru toți. Interese de

coterie, lupte de parvenire individuală, veleităţi, adesea nelegitime, de preponderenţă şi o tendinţă neînfrânată de a exploată banul public, iată elementele politicei româneşti.

Cu asemenea elemente, interesele Neamului sunt primejduite, iar isvoarele lui de viaţă secate.

La *sate* avem o populaţiune analfabetă, care trăeste în ignoranţă şi mizerie şi despuiată de toate drepturile. La *oraşe* avem cohorte de bugetivori şi o puternică burghezime străină.

Ţărănimea română moare de foame pe pământul pe care îl munceşte, prada tuturor boalelor cari provoacă o mortalitate decimantă şi mai e asuprită de o birocraţie coruptă şi nemiloasă.

Ea n'are nici un mijloc de emancipare.

Politiceşte, ţăranul român e desmoştenit; declarat minor, îi s'a luat dreptul de vot direct.

Economiceşte e aservit de două ori: de proprietari şi de arendaşi.

Cât despre orăşean, el e, sau depravat de lupte politice înjositoare, sau lăsat cu sufletul pustiu de un învăţământ care nu-i dă de cât utilitarismul.

In asemenea condiţiuni, clasa conducătoare, eterogenă în bună parte, nici nu poate fi primenită cu elemente viguroase luate din trunchiul românesc. Puţinele elemente de jos cari ajung sus, nu pot ajunge acolo de cât printr'un purgatoriu dea'ndoasele: lepădându-se de toate însuşirile bune cu cari au pornit.

In asemenea condiţiuni nu mai e nici o mirare că orizontul românesc e îngustat. In loc de a îmbrăţişă, cu sufletul curat, toate problemele cari se pun

Neamului nostru, cei mai mulţi nu văd decât interesul zilei de azi şi grija meschină a zilei de mâne.

Pe când alte popoare îşi prepară destine a căror înfăptuire vor răni adânc inima Românismului, noi abià dacă simţim o tresărire.

Trăim în neştire.

Nu vedem şi nu înţelegem că Statul nostru e ameninţat din toate părţile şi că mai presus de existenţa lui stă însăşi existenţa Românismului.

O schimbare se impune.

A venit totuşi momentul să ne întoarcem către noi înşi-ne, să ne coborîm în suflete şi să purcedem acolò la o revizuire a conştiinţei noastre naţionale.

Aşà ca până acum nu mai poate merge.

Când alte naţiuni din jurul nostru, duşmane nouă, se întăresc, renasc, nu ne mai e iertat nouă să avem preocupările mici şi patimele mari de până azi.

Trebue să păşim pe o cale largă, spre acele reforme adânci, pe cari le reclamă interesele Statului român şi interesele Românismului întreg.

Să tămăduim relele de cari suferim şi cari provoacă starea de azi.

Ţărănimea noastră nu mai poate rămâne servă pe pământul ei. Fără a tăgăduì importanţa socială a proprietăţii mari, mai ales când această proprietate se află în mânile unor elemente aborigene, trebue recunoscut că starea de quasi-iobăgie a ţăranilor noştri constitue o primejdie. Ea lasă pe ţărani în prada celei mai groaznice dependenţe: depedenţa economică, slăbind însuşi substratul apărărei naţionale. Numai ţărani stăpâni pe un peteo de pământ care îi hrăneşte, pot fi soldaţi cu avânt, fiindcă au pentru ce se luptà. Inainte de a vedeà Patria, moşia

tuturor, ţăranul vede petecul lui de pământ. Nu mai putem dar lăsà pe ţărani în starea economică în care se găsesc azi. Împroprietărirea lor se impune imediat, în stil mare.

E singurul mijloc prin care li se poate îmbunătăţì soarta. Obştiile de arendare, pentru care Statul, face atâta, constitue o îndrumare greşită, fiincă arendăşia nu e decât prelungirea unei servituţi şi sub raportul naţional, ea nu va ataşà niciodată pe ţărani de solul pe care îl muncesc. Arendăşia e un mijloc de specul̆ă trecătoare, pe când împroprietărirea creiază legături indisolubile între ţărani şi solul naţional. De acest adevăr trebue să ne pătrundem toţi şi dacă n'a rămas alt chip de împroprietărire decât prin o lovitură de Stat, ca în 1864, să se recurgă la asemenea lovitură. Şi va bine merità Acela care, înfruntând cerbicia partidelor politice, va îndrăznì s'o facă.

Dar înzestrarea ţăranilor cu pământuri de muncă trebue să fie complectată de înzestrarea lor cu dreptul de vot. Desrobirea economică a ţăranului trebue să fie însoţită de emanciparea lui politică. Altminteri ţărănimea va rămâne la discreţia biurocraţiilor venale şi arbitrare cari vor exercità asupra ei toate opresiunile.

Chemarea ţăranilor la viaţa publică, de care stau astăzi departe, va aveà de urmare că interesele ţărei nu vor mai fi ţărmurite în cadrul strâmt al unei clase care, nevenind în contact cu Poporul, nu se poate inspirà dela adevăratele lui interese.

Acordarea votului universal, direct egal şi secret, se impune dar ca o necesitate absolută pentru pri-

menirea vieței noastre politice. Votul universal va trezì toate energiile naționale și le va dà acces acolo unde ele se pot desfășurà spre binele obștesc. Țara va câștigà astfel un domeniu nedesțelenit încă, unde își va recrutà elementele necesare progresului ei.

Dar pentru ca votul universal să poată dà toate roadele așteptate de la dânsul, va fi nevoe să se lărgească în acelaș timp învățământul public. Satele noastre n'au școli și școlile pe cari le au n'au învățători. In asemenea condițiuni cresc generațiuni de țărani, cari, ca și generațiile trecute, rămân într'o stare culturală cu totul înapoiată. O țărănime ignorantă, analfabetă, dublează primejdia unei țărănimi semi-iobage. Ea e susceptibilă de toate aservirile, de toate asupririle și n'are putința de a-și ridicà privirea spre un orizont mai înalt. Numai țărani înstăriți economicește, liberi politicește și scoși din ignoranță, pot dà țărei substratul durabil de existență și încrederea în viitor.

La orașe avem de tămăduit rele nu mai puțin mari. Acì avem lenea, dorul de huzur, egoismul și pornirile cele mai utilitariste. Dacă peste satele României s'a lăsat zăbranecul negru al mizeriei și ignoranței, deasupra orașelor noastre nu lucește *nici un ideal.* O funcționărime trândavă, politiciani ambițioși, o spuză de oameni de afaceri, iată ce alcătue orașele noastre și ce dă colorit României de azi.

Lipsa de ideal a contaminat toate straturile noastre urbane, de sus și de jos. Până și aceia cari ar trebuì să trăiască sub drapelul sfânt al jertfelor și desinteresărei patriotice, fiind accesibili porniri-

lor celor mai înalte, au fost contaminați de această racilă a societății noastre. In tot timpul conflictului balcanic, am fost dureros impresionat de inacțiunea tineretului nostru, a studenților noștri. Ei, cari ar fi trebuit cei dintâi să vibreze de pasiune patriotică, studenții, cari ar fi trebuit să fie deșteptătorii energiei naționale, au rămas inerți, ca și cum primejdiile ce amenință țara nu i-ar privì. Dascălii lor, de eri și de azi, n'au știut să trezească într'înșii fiorul patriotismului; absorbiți de preocupări materialiste, studenții noștrii au fost martorii muți și impasibili ai unor evenimente cari angajează viitorul nostru.

In contra unei asemenea stări de desagregare sufletească, trebue să reacționăm din toate puterile noastre și cât mai curând. Neamurile celelalte merg înainte. Istoria nu așteaptă. Dacă nu ne vom pregătì pentru evenimentele ce se vor ivì, evenimentele vor luà un curs fatal nouă.

Trebue dar să refacem și la sate la orașe bazele vieței noastre naționale. Fiecare să fie chemat la datoria lui; fiecare să aducă prinosul muncei sale. Solicitudinea pentru cele obștești să devie lege. Interesul particular, mai ales interesul egoist și de parvenire necinstită, să amuțească înaintea interesului general. Politicianii să devină, dacă se mai poate, oameni politici cari să cuprindă cu mintea și cu inima toate nevoile României. Căpătuirea bugetară să înceteze; luptele de preponderență personală să facă loc unei emulațiuni pentru binele general.

Ne trebue profesori de energie, cari să ne deà vlagă și curajul de a voì. România nu mai e la o cotitură. A ajuns la un punct culminant, unde e să se hotărească

de soarta ei. Ea e bătută acolo de vânturi duşmane ce vin din toate părţile. Dacă nu ne vom întări în aşà fel ca să remânem neclintiţi, atunci se va isprăvì cu noi ca Stat.

Soarta noastră stă în mânile noastre. Dacă vom şti să apucăm pe căile drepte şi bune, păşind cât mai repede la prefacerea temeliilor vieţei noastre naţionale, atunci vom puteà da Neamului nostru mijlocul de a-şi înfăptuì destinele sale.

MILITARISM—POLITICA NAȚIONALA—ROMANISM

Importanța noastră etnică.

Absorbit de opera necesară de renaștere și consolidare și săvârșind și greșelile pe cari le-am arătat, Poporul român nici nu și-a dat seamă de însemnătatea destinelor sale și nu le-a văzut în toată deplinătatea luminei lor.

In primul rând nu a înțeles că Românismul nu se reduce la Statul român.

Românii nu locuesc doar numai România liberă, ci și ținuturile vecine. Dacă au durerea de a nu trăì în cadrul aceluiaș Stat, au cel puțin mângâierea de a se simțì la o laltă. In toate părțile cari înconjoară România liberă, viețuiesc mase compacte și omogene de Români. Pentru aceste mase, România liberă e un nucleu, iar pentru acest nucleu, masele românești înconjurătoare sunt, nu *numai* un tampon pentru ciocnirile eventuale, ci și un factor hotăritor. Orice lovitură adusă Românismului din România liberă, trebue să treacă peste corpul și prin sufletul Românilor din vecinătatea ei. La rândul ei, România liberă trebue să apere, cu braț ocrotitor, pe Românii de pretutindeni.

România, grație unității sale etnice, nu este

numai un stat, ci și o *națiune*, și când o națiune mai are norocul de a fi înconjurată la toate hotarele sale de o mare imensă numai de *frați* te întrebi ce nu ar puteà face această Națiune dacă ar fi conștientă de unitatea sa națională?

Credo național

Ce viitor strălucit ar puteà aveà Patria noastră dacă s'ar lucrà în numele acestei idei naționale și dacă educatorii noștrii sau oamenii noștri de stat ar ascute cea mai puternică armă ce există între popoare pe lume: *sentimentul național*.

Trezirea conștiinței naționale și chemarea Poporului român, de pretutindeni la desbaterea soartei lui—în aceasta stă: viitorul Patriei noastre.

Țara noastră însă trece în aceste grele momente, din cauza acestei lipse de *credo național*, printr'o criză generală de tot soiul: criză națională, criză morală, criză de patriotism.

De aci urmează, ca o necesitate absolută pentru Statul român, datoria de a face o politică națională.

Dar o asemenea politică presupune nu numai conștiința clară a intereselor Românismului de pretutindeni, ci și o energie în acțiune.

Marele păcat ce l'am săvârșit până azi—și care explică toată slăbiciunea noastră — e că n'am avut până azi curajul de a desfășurà o asemenea energie. Am fost mulțumiți că am fost lăsați să trăim și n'am îndrăsnit a ne spune cuvântul nostru ca Neam.

Am privit cu durere cum Românii din Basarabia sunt desnaționalizați cu brutalitate și desrădăcinați de pe pământul lor strămoșesc, și n'am cutezat să rostim o protestare. Am văzut cum Românii din Ardeal și din Bucovina sunt despoiați de drepturile

lor și stânjeniti în viața lor etnică și ne-am mărginit la câteva vagi demonstrațiuni.

Acestei crize se datorește timiditatea noastră, dusă până la lașitate, care a încurajat până și micile State din Balcani să încalce drepturile Românilor din acele locuri și noi n'am făcut nimic.

Această lipsă de demnitate și mândrie nu se poàte explicà decât prin faptul că n'am fost conștienți de drepturile și datoriile noastre. Nu ne-am cunoscut măcar puterea. Suntem doar 16 milioane de Români. Suntem națiunea cea mai compactă din răsăritul Europei. Statul român liber e un factor hotărîtor în politica orientală. Impărății mari și puternice au nevoe, în împrejurări grele, de concursul și de prietenia lui. Aceasta s'a văzut mai ales în cursul ultimelor evenimente din Balcani.Dar noi n'am știut să dăm valoare acestor factori.

Am comis greșeala de a ne infeoda, până la subjugare, politicei austro-ungare și, făcând aceasta, n'am avut măcar curajul de a cere Statului căruia ne-am infeodat să trateze mai omenește pe Românii din cuprinsul lui.

Toate acestea dovedesc că politica noastră externă, întocmai ca și cea internă, se inspiră foarte puțin dela adevăratele interese românești.

Rămâne să îndreptăm ce am greșit până azi. De acì încolo va trebuì să ducem o politică adevărat națională, având curajul pe care îl îndreptățește numărul și valoarea noastră.

Spre a duce o asemenea politică trebue ca Românismul să fie tare. Tăria lui nu poate venì decât dela înarmarea lui. Inarmări

Trăim într'o epocă răsboinică. Fiecare Stat se înarmează, pe o scară vertiginoasă. Germania dă tonul. Ea urcă efectivul de pace al armatei sale de uscat la 850.000 oameni și cheltuiala de un miliard, necesitată la început de noul ei contingent, va fi acoperită dintr'o dată printr'un impozit asupra averilor. Franța nu rămâne în urmă. Superioară Germaniei în mijloace financiare, ea îi este inferioară prin numărul populației și de aceea nu se sfiește să revie la serviciul de trei ani, răpind încă un an tinerimei franceze, cu asentimentul *entuziast și sgomotos* al acestei tinerimi din Republica lui Hervé.

Nu mai vorbim de înarmările Rusiei, care e o vastă cazarmă și de înarmările echivalente ale Austro-Ungariei. Până și Statele mici din Balcani, sleite azi de răsboiu, nu vor cruțà nici o sforțare spre a se înarmà din nou.

In mijlocul unor asemenea pregătiri, trebue să ducem și noi o politică de militarism acut. Nu trebue să cruțăm nici un sacrificiu.

Orice Român, valid, sau mai puțin valid, numai în stare să poată purtà o armă trebue să fie pus pe picior de răsboiu. Suntem în Regatul liber, peste șapte milioane de Români. .Putem și trebue să avem o armată de șapte sute de mii oameni pe picior de răsboi.

Cu cele trei sute de mii baionete ale Românilor din Austro-Ungaria, Românismul va reprezentà o forță de un milion de ostași viteji, pe care nici un Stat din lume nu ar puteà-o nesocotì.

Intărirea sufletească

Dar înarmarea noastră nu trebue să se oprească la cazarmă. Trebue să ne armăm și sufletele. Din școală încă să se facă pregătirea militară. Invățământul

public să ne educe pentru apărarea națională. Generația tânără să fie crescută în cultul patriotismului și al militarismului. Dascălii să vorbească copiilor de idelal Românismului și de datoria de a-l apără cu sufletul, cu pieptul și cu brațele lor. Numai crescând astfel tinerile generațiuni, le vom formă un creer militar și o inimă vitează de Român. Altfel le vom expune moleșirei care este preludiul pieirei atunci când alții se oțelesc.

Regret că s'a desființat din școlile noastre educația militară. Pentru mine micii dorobanți erau un simbol și o speranță, și acel care i-a desființat, a comis o crimă contra Neamului nostru. Căci sentimentele cari se insuflă în frageda copilărie rămân și noi avem nevoe de sentimentul militar ca de un substrat sufletesc, ca o reacțiune contra moleșirei.

De asemenea să favorizăm cât mai mult înființarea de societăți de tir, de gimnastică și alte exerciții fizice cari snnt pentru tineri o oțelire.

Școala și *cazarma* să fie cele două isvoare de energie națională. Școala încredințată unor dascăli conștienți de menirea lor patriotică și cazarma lăsată pe seama ofițerilor cari, spre a fi buni dascăli și ei, să fugă de viața ușoară și să-și caute mulțumirea în îndeplinirea riguroasă a datoriilor lor. Impreună cu Biserica, școala și cazarma să fie un templu de cultură națională.

Știu că opera militară care ni se impune, ca o necesitate inexorabilă, va cere Statului sacrificii uriașe. Țara noastră e încă săracă și făcând sacrificii mari pentru armată, Statul român va fi silit să se sustregă altor îndatoriri. Dar nici aceasta nu se poate,

căci progresul lui s'ar oprì. De aceea trebue să facem totul pentru desvoltarea economică a țărei și ca Statul să aibă mijloacele necesare, o reformă bugeteră se impune, pe baza introducerei impozitului progresiv pe venit.

In acelaș timp să se pună capăt oricărei risipe, căci — încă odată—prima noastră datorie e să cheltuim pentru armament și pentru întreținerea unei armate numeroase și puternice, scut de apărare pentru Statul român și chezășie de siguranță pentru Românismul întreg.

O nouă politică externă.

Bizuindu-se pe o asemenea armată, România va puteà inaugurà o nouă politică externă, liberă, demnă, și în conformitate deplină cu interesele românești.

Această politică n'are de ce fi agresivă. Noi încredințăm întregirea Neamului românesc operei timpului, care o va sevârșì atunci când ea va decurge ca o fatalitate istorică. Pentru acest cuvânt nu văd nici un inconvenient ca Statul român să-și desvolte politica lui externă în înțelegere cu Monarchia habsburgică. E adevărat că dualitatea austro-ungară are o parte cu care nu ne putem nici de cum împăcà. Maghiarii, brutali și urmărind tendinți de heghemonie, nu vor să înțeleagă că pe ei, ca și pe noi, îi amenință aceiaș primejdie: Slavismul. In loc să caute să se apropie de noi, se îndepărtează, prin politica lor de ură față de Românii din Ardeal.

Am încredere în vitalitatea și în puterea de rezistență a Românilor din Ungaria și nădăjduiesc că lupta lor de emanicipare va fi încoronată de succes.

Dar dacă nu le putem dà decât un concurs țărmurit de raporturile dela Stat la Stat, aceasta nu

infirmă rațiunea superioară de a merge cu politica austriacă. Austria, de bine de rău, nu înăbușe viața națională a Românilor din Bucovina. Acolo Românii luptă contra elementului rutean și a altor elemente dușmănoase Românismului, dar impulsul nu vine de la guvernul central. De aceea putem merge prea bine cu Austria pe tărâmul accidentat și prăpăstios al politicei internaționale.

Singuri nu putem rămâne, fiindcă nici un Stat din Europa nu stă singur. Marea și puternica Britanie și-a părăsit «splendida izolare» de odinioară și s'a alipit de Franța și Rusia. România, stat mic, oricât de întărit ar fi, trebue să-și caute și ea aliați.

Noi avem un motiv hotărîtor de a căutà asemenea tovărășii. Suntem așezați la o răscruce a slavismului. Pe noi ne amenință necurmat puterea de expansiune a Imperiului rus, a cărui politică internă și externă este negațiunea oricărei vieți libere și naționale.

Alianțe militare

In fața unei asemenea primejdii, trebue să fim veșnic cu ochii de veghe. Și fiindcă singuri suntem prea slabi, trebuie să ne alipim de singura Putere — Austria — care ca și Statul nostru, are de ațînut calea slavismului. Alipirea noastră de Austria, fără a aveà un caracter de infeodare și subordonare, poate aveà totuș caracterul unei federări, pregătire a acelei Confederațiuni care va strânge și mai bine laolaltă rândurile Românismului.

Dar nu numai în spre partea Austriei trebue să căutăm un punct de sprijin. Și dela Sud, de peste Dunăre, suntem amenințați de primejdiea slavă a Bulgariei.

Manifestarea acestei primejdii o avem astăzi sub o formă destul de crâncenă. A crede că am puteà întreține în viitor raporturi de prietenie cu Bulgarii, ar fi o iluzie periculoasă. Bulgarii n'au nici un punct de atingere morală cu noi. Politica lor de expansiune are de obiect o provincie românească. Manualele lor din școli și din armată vorbesc de Dobrogea ca de un ținut bulgăresc neeliberat. Tăria Statului român este pentru dânșii o piedică și o umilire. Ei își cresc generațiile în dușmănirea României și le pregătesc pentru un atac împotriva noastră. Asemenea stare de fapt zădărnicește cu totul visul unei confederații balcanice. Am avut și eu această iluzie. Dar după cele întâmplate, după ce Bulgarii și-au arătat adevăratul lor suflet, adevăratele lor veleități, nu mai pot aveà această iluzie, când cruda realitate ni-i arată dușmani de moarte.

Dar dacă o confederație balcanică întreagă este de azi înainte exclusă, nu e un cuvânt ca să nu se încerce o confederație parțială. Avem în vecinătatea noastră un aliat prețios și firesc, Poporul sârb. Cu Poporul sârb, n'am avut niciodată și nu vom aveà nici în viitor nimic de împărțit. El e accesibil civilizațiunei. Are, ca și noi, milioane de frați asupriți de dominația maghiară. Acest fapt singur constitue un cuvânt temeinic al unei colaborări sârbo-românești.

Dar mai există un alt motiv, tot atât de hotărîtor. Sârbii sunt dușmăniți de Bulgari, cari le pretind teritorii locuite de Sàrbi. Tendințele de desnaționalizare ale Bulgarilor le sunt cunoscute. Pentru mulți patrioți sârbi eventualitatea unui conflict cu Bulgarii este o necesitate. In vederea acestui conflict,

Sârbii vor căutà prietenia noastră. Unii bărbaţi de Stat sârbi, mai pătrunzători, văd de pe acum necesitatea acestei prietenii. O scrisoare publicată deunăzi de către o persoană autorizată, care destăinueşte înclinarea Serbiei de a încheià cu noi un pact contra Bulgariei, este o confirmare în acest sens. O colaborare sârbo-românească nu e numai de dorit, dar ea trebue căutată şi o convenţie ofensivă şi defensivă trebue încheiată, între noi şi ei, contra Bulgariei.

Această colaborare ar puteà fi desăvârşită printr'un acord cu Muntenegrul şi Albania.

Sàrbii, cari au şi ei a-şi îndreptà privirea spre frontiera maghiară, vor înţelege în scurt timp, de îndată ce se va risipì fumul răsboiului actual, că nu trebue să aibà nici o veleitate asupra Albaniei. In faţa primejdiei bulgare, ei se vor apropià şi de Albanezi.

Noi avem şi un alt cuvânt de a ne apropià de Albanezi. Albania e locuită de o numeroasă populaţiune românească. Poporul albanez se arată gata a-i recunoaşte drepturile naţionale. O politică de înţelegere între Statul român şi Albania va favorizà şi mai mult aceste dispoziţii.

Prin urmare: o acţiune paralelă între România şi Austria la Nord şi la Est, o acţiune paralelă între România şi Serbia, Muntenegrul şi Albania, la Sud şi la Vest, iată cari trebue să fie punctele cardinale ale politicei externe a Statului român. Din inima Austriei, de la Viena, trecând prin Cernăuţi şi Bucureşti şi mergând spre Belgrad, Cetinie până la Sud, la Valona: — o singură directivă, o singură acţiune.

Această acţiune e cu atât mai necesară, cu cât

evenimentele de azi din Balcani, nu sunt ultimele evenimente răsboinice de acolo. Cortina istorică pe care a lăsat-o prăbuşirea Turciei se va ridicà şi atunci vom aveà noui teatre răsboinice. Turbulenţa Bulgarilor, şi perfidia Grecilor vor dà naştere la noui lupte sângeroase.

Amenințată necontenit dela Nord, România va fi târîtă şi de evenimentele dela Sud. Ea nu va mai trebuì să fie atunci, cum a fost de astă dată, slabă, desorientată, inconştientă de drepturile şi datoriile sale. Intărindu-se fără încetare, cu toate resursele energiei sale, şi asigurându-şi un sistem de alianțe defensive, fireşti şi folositoare, ea va puteà privì cu încredere viitorul şi va puteà dà evenimentelor un curs favorabil intereselor sale.

Atunci Românismul va fi în adevăr ceea ce trebue să fie: o forță reală de progres şi civilizaţiune care va garantà existenţa noastră în vecii vecilor.

DE ACELAŞ:

Acte şi Documente din corespondenţa diplomatică a lui Mihail Kogălniceanu, relative la Răsboiul Independenţei României, 1877—1878. Volumul I (anul 1878) publicate de Vasile M. Kogălniceanu, Buc., tip. Thoma Basilescu, 1893, 630 file.

Acte şi Documente. Fascicola I şi II din volumul II (anul 1877), cu facsimile publicate de Vasile M. Kogălniceanu, Bucureştt, tip. Thoma Basilescu, 1894, pag. 160.

Domnia lui Bibescu-Vodă judecată de contimporanul său Mitropolitul Neofit al Ungro-Vlahiei în 1847 şi o *Variantă a stihurilor lui Enaki Kogâlniceanu* asupra Domnului Grigore Ghica, Voevod al ţării Moldovei, 1777, publicate de Vasile M. Kogâlniceanu, Buc., tip. Thoma Basilescu, 1894, pag. 16.

Căinţa încrederei în boerii aristocraţi şi sfânta hotărâre de a nu-i mai crede, cu o *Protestaţie* de Mihail Kogâlniceanu, Iaşi, 1848. Reeditată din nou de Vasile M. Kogâlniceanu. Buc., tip. „Voinţa Naţională“, 1894, pag. 20.

Noul Acatist al marelui Voevod Mihail Sturdza, de Mihail Kogâlniceanu, Buc., tip. Thoma Basilescu, 1894, pag. 18. Reeditat din nou de Vasile M. Kogâlniceanu.

Acte relative la ***„2 Maiu 1864“*** cu trei facsimile şi trei stampe, publicate de Vasile M. Kogâlniceanu cu o *Preeuvântare* de Dimitrie A. Sturdza, Buc., tip. Thoma Basilescu, 1894, pag. XVI+92 1892.

Acte şi documente relative la ***Unirea Ungariei cu România*** şi la alianţa Ungurilor cu Românii contra Austriei în 1859. Documente inedite, publicate de Vasile M. Kogâlniceanu. Buc., tip. Thoma Basilescu, 1895, pag. 34.

Moldova şi Valahia ***Limba şi Literatura românească sau valahică*** de Mihail Kogâlniceanu, Berlin, 18 Ianuarie, 1837. Cu traducere din nemţeşte, publicată de Vasile M. Kogâlniceanu, Buc., 1895, tip. Carol Göbl, pag. 44.

Răspuns ziarului „Pester Lloyd“. Două articole extrase din „Românul“ dela 29 şi 30 Sept. 1895. Buc. tip. „Românul“, 1895, pag. 29.

Fraţi săteni. Apel către ţărani. Buc., tip. Thoma Basilescu, foaie volantă, 1896. (Tipărită şi ca articol de fond în ziarul „Românul“ No. 306 din 11 Ianuarie 1896).

Românii.... Scrisoare către săteni. Broşură de propagandă de Vasile M. Kogâlniceanu. Buc., tip. Al. Lefteriu & Ispăşescu, 1896, pag. 12.

Chestiunea israelită română. Discurs rostit de Vasile M. Kogâlniceanu. Buc., tip. Carol Göbl, 1897, pag. 16.

Die Iudenfrage in Rumänien. Vortrag des Abgeordneten, Vasile M. Kogâlniceanu in's deutsche übertragen von Leon Schönfeld. Buc., tip. Carol Göbl, 1897, pag. 19.

Repausul Duminical. Ziar de propagandă, 1897. „Românul“ de Duminecă şi „Românul“ zilnic în colaborare cu d. Vintilă C. A. Rosetti. Buc., 1895. 1896 şi 1897.

Steaua Dunărei. Organ săptămânal democrat. Fondat de Mihail Kogâlniceanu, la 1855. Seria II, Buc., tip. Universală, 1897, 1898 şi 1899.

Sadayi Millet. (Vocea Naţiunei). Organ săptămânal, scris în limba turcă şi română, 1898. Tipografie proprie instalată la locuinţa editorului, Bulevardul Neatârnărei No. 5.

Chestiunea Dobrogei înaintea Parlamentului. Cuvânt rostit în şedinţa Camerei dela 29 Ianuarie 1899, de Vasile M. Kogâlniceanu. Buc., tip. Universală, 1896. pag. 23.

Expulsările. Interpelare adresată d-lui Ferichide, ministru de interne, în şedinţa Camerei dela 1 Martie 1899. Buc., tip. Universală 1899. Supliment la „Steaua Dunărei“ No. 86.

Ferma Model Laza dela înfiinţare până în prezent, de Vasile M. Kogâlniceanu, inspector agricol. Editată de Ministerul Agriculturei. Buc., tip Thoma Basilescu, 1900, pag. 122.

Două ţări agricole ***Ungaria şi România.*** Schiţe economice de Vasile M. Kogâlniceanu, inspector agricol. Editura Ministerului de Agricultură. Buc., tip. Motzătzeanu, 1901, pag. 96. (Extras din Buletinul Ministerului de Agricultură).

Poveţe despre ***Grădinile de legume,*** de Vasile M. Kogâlniceanu. Editura

Administrației Domeniului Coroanei. (Biblioteca Domeniului Coroanei). Cărticica XXIII-a. Buc. Tip. Gutenberg. 1902, pag. 72.
Presa și Societatea Agrară, de Vasile M. Kogălniceanu, redactorul ziarului „Agrarul". Buc. Tip, Thoma Basilescu, 1900, 22 file. Biblioteca ziarului „Agrarul" No. 1.
Studii făcute asupra ***Pelagrei***, de profesorul *Dr. V. Babeș*, cu o prefață de Vasile M. Kogălniceanu. Biblioteca ziarului „Agrarul", No. 2, Buc. Tip. Thoma Baailescu, 1902, pag. 59.
Legislația Agrară și măsurile luate în favoarea agriculturei, dela 1864 până azi, de Vasile M. Kogălniceanu. Lucrare făcută pentru Congresul agrar din 14, 15 și 16 Dec. 1902. Buc. Tip. Minerva 1902, pag. 122.
Rezoluțiuni luate de primul Congres agricol în România. Buc. Tip. Gutenberg, 1903.
„Agrarul". Organul Societății agrare. Revistă săptămânală, Anul 1902, 1903, 1904 și 1905. Buc. Tip. Thoma Basilescu.
Ion Kalinderu și Operile sale. Portret și schiță de Vasile M. Kogălniceanu Buc. Tip. Gutenberg. 1903, pag. 51. Biblioteca ziarului „Agrarul" No. 3.
Galați-Constanța. Porto-franc de Vasile M. Kogălniceanu. Buc. Tip. Thoma Basilescu, 1903, pag. 26. Biblioteca „Agrarului" No. 4.
Agrarienii și Industriașii. Răspuns la discursul d-lui Emil Costinescu, ministru de finanțe. Buc. Tip. Thoma Basilescu, 1903, pag. 46 „Biblioteca Agrarului" No. 5.
O chestiune la ordinea zilei. ***Docurile***, de Vasile M. Kogălniceanu. Buc. Tip. Thoma Basilescu, 1903, pag. 42.
Agrarul, ziar cotidian 1904, No. 1—10, 1 Martie — 21 Martie.
Revista Expozițiunei Agrare, No. 1 și 2, 1 Martie și 15 Aprilie 1904. Buc. Tip. Gutenberg, pag. 12+12.
Imbunătățirea soartei țăranilor. Două discursuri rostite în Parlament de Mihail Kogălniceanu în zilele de 25 Maiu și 1 Iunie 1862 cu o prefață de *Petre Grădișteanu* și o precuvântare, publicate de Vasile M. Kogălniceanu. Buc. Tip. M. S. Niculescu. 1905, pag. XXXI+159.
Chestiunea țărănească. Ca anexe: Rapoartele șefilor de trupe asupra cauzelor cari au provocat răscoala țăranilor din 1888 și o bibliografie a chestiunei țărănești. Buc., la tipografiile Gutenberg și Universală, 1906. (Apărută în Decembrie 1905), pag. 180.
La Question Agraire en Roumanie. Extrait du „Courrier Européen" du 12 Oct. 1906, Paris.
Prefață la „Câteva cuvinte" în ***Chestiunea țărănească*** de *Daniel Klein*, inginer silvic. Buc. Tip. Clementa, pag. 16.
Câteva considerente asupra ***Industrializărei fructelor***, de Vasile M. Kogălniceanu. Buc. Tip Gutenberg, 1906, pag. 24.
Patruzeci de ani de civilzațiune românească. Cât am propășit în vremea aceasta, de Vasile M. Kogălnicernu. Buc. Tip. Munca, 1906, p. 14. (Articol apărut în „Epoca" din 14 Maiu 1906.
Liga culturală. Nepăsarea națională. Vina politicianului. Direcția în care ar trebui să se lucreze pe calea culturală. Românii din Ungaria și Macedonia. Starea actuală a ligei. Ce este de făcut pentru viitor, de Vasile M. Kogâlniceanu. Buc. Tip. Munca 1906, p. 15.
Drepturile Dobrogenilor. Mihail Kogălniceanu și Dobrogea. Starea de față a românismului. Popularea Deltei. Drepturi politice, de Vasile M. Kogălniceanu. (Articol apărut în „Epoca" din 21 Maiu 1900). Buc. Tip. Munca, 1906. p. 15.
Impropietăririle țărănești. Nevoia împroprietărilor noui. Raportul dintre proprietatea mare și cea mică. Legende și prejudecăți. Argumentele adversarilor împroprietăririlor. Proprietatea latifundiară și absenteistă. Temeri nedrepte. Ce are țara de câștigat de pe urma împroprietăririlor noui. Datele statistice la proprietatea mică și la cea mare. Teama de scădere a producțiunei agricole. Nevoia împroprietăririlor din timp. Starea proprietății mari din punctul de vedere economic și social. Buc. Tip. Regală, 1906, pag. 32. Articole apărute în „Epoca" din 30 Iulie și 6 August 1906.
Istoricul chestiunei țărănești. Discurs rostit la întâiul Congres de științe sociale din România în prima ședință generală dela 24 Septembrie 1906, de Vasile M. Kogălniceanu. Buc. Tip. Carol Göbl, 1906, pag. 14.
Către săteni. Dorințele țăranilor. Programul partidului țărănesc,

desvoltat în sala Oppler (Bucuresti) în 6 Septembrie 1906. Tip. Carol Göbl S-r Ion St. Rasidescu, 1906, pag. 16, ediţia I fără Motto. *Idem* editia II cu *„Motto“*.

Un cuvânt asupra învoelilor agricole. Conferinţă ţinută la Atèneul Român din Bucuresti în seara de 2 Februarie 1907, de Vasile M. Kogâlniceanu. Buc. Tip. Profesională, 1907, pag. 32.

Chestiunea ţărănească: ***„Două lumi“***. Deosebirea dintre orase si sate. Pătrunderea civilizaţiunei dela orase la sate. Deosebiri adânci dintre cele două lumi. In ce constă aceste deosebiri. Atitudinea gresită de până acum. Ce ar trebui făcut de azi înainte. In loc de două lumi o lume românească. Buc. Tip. Munca, 1906. pag. 15.

„Steaua Dunărei“. Revistă poporanistă. Seria III. Anul I, No. 1 din 16 Martie 1907. (Apărut numai un singur număr din cauza procesului monstruos ce mi s'a intentat de guvernul liberal si a întemniţărei mele în arestul de la Giurgiu dela 3 Aprilie—9 August 1907). Bucuresti, tip. Profesională.

Imbunătăţirea soartei ţăranilor. Două discursuri rostite în Parlament în zilele de 21 Maiu si 1 Iunie 1862, de Mihail Kogălniceanu, cu prefaţă de Petre Grădisteanu si introducere de Vasile M. Kogâlniceanu. Biblioteca pentru toţi, No. 415-416. Editura Leon Alcalay, Buc. 1908, pag. 176.

Desrobirea ţiganilor, Ştergerea privilegiilor boiereşti. Emanciparea ţăranilor, de Mihail Kogâlniceanu. Discurs rostit în Academia Română, sedinţa solemnă dela 1 Aprilie 1891 de Mihail Kogâlniceanu. Cu o notiţă critică de d. Profesor Dragomirescu (2 portrete); cu o precuvântare de Vasile M. Kogâlniceanu, Biblioteca Românească No. 25. Editura Socec & Co. Buc. 1908. pag. 111.

Improprietăririle ţărăneşti în România. Rezultatele admirabile date de împroprietăriri. Un curent fals. Adevărul asupra împroprietăririlor. Rezultatul împroprietăririlor din 1881 si 1889. Netemeinicia învinuirilor. Ţăranii si locurile de casă. Nerespectul legilor. Obştile de arendare si împroprietărire. Articole apărute în „Gazeta Transilvaniei“ din 2, 3, 5 şi 7 Iulie 1909 Buc. tip. Eminescu, 1909, pag. 18.

O campanie urâtă pe o chestie mică. In contra libertăţii comerţului de Vasile M. Kogâlniceanu. Buc. Ţip. Eminescu, 1909, pag. 21. Apărute şi în Amicul Agricultorului.

Dobrogea. Drepturi politice fără libertăţi, de Vasile M. Kogâlniceanu, Buc. Tip. G. Ionescu, 1910, pag. 340. Anexe si 2 facsimile.

Die Agrarfrage in Rumänien nach dem Bauernaufstand vom Jahre 1907. Eine istorisch-oekonomische Skizze von Vasile M. Kogâlniceanu, Verlag von I. C. B. Mohr in Tübingen 1911, apărută si în Arhiv für Sozialwissenschaft un Sozialpolitik von Dr. Edgar Iaffé, Band XXXII Heft 3 und Band XXXIII Heft I.

Roumains et ***Hongrois*** après les élections de Hongrie par Basile M. Kogâlniceanu Socec, 1910, pag. 10. Apărută şi în Revue de Roumanie Anul I. No. 5. si 6. Buc. Socec, 1910.

Politica Românilor faţă de Unguri. După alegeri de Vasile M. Kogâlniceanu. Carol Göbl S-r. Rasidescu, 1910, pag. 16.

Apel către alegătorii colegiului al II-lea. din Capitală. Buc. Tip. Carol Göbl S-r Rasidescu.

Vor apare:

1. Activitatea lui Mihail Kogâlniceanu la Paris şi Chestiunea Dunărei.
2. Secularizarea averilor monăstiresti.
3. Mihail Kogâlniceanu: Scrisorile sale cele mari.
4. Appendice aux Mémoires du Comte de la Vrancea.
5. Discursurile lui Mihail Kogâlniceanu, rostite în jumătate de veac 1850—1891.
6. Un an de luptă democratică.
7. ***Revoluţiunea agrară*** din 1907. România în vremile moderne.
7. ***Nevoia*** înfiinţării unui partid adevărat democrat.
9. ***Improprietăririle în România.*** I. Legea Rurală din 1864. II. Rezultatele Legei rurale din 1864 şi legei din 1889. III. Casa Rurală şi Obştiile de arendare. IV. Improprietăririle şi Democraţia română apărută şi în Viaţa Socială. Buc. Tip. Poporul 1911.

13.631. — Tip. Profesională, Dim. C. Ionescu, str. Câmpineanu, 9.